

Houding en gedrag ten aanzien van de
Arbowet- en regelgeving van
beheervrijwilligers in de sector bos en
natuur.

Datum	10 juli 2020
Status	Eindversie

Colofon

Naam onderzoek: Houding en gedrag ten aanzien van Arbo wet- en regelgeving van beheervrijwilligers in de sector bos en natuur.

Opdrachtgever: Programma AGS (Inspectie SZW)

Afnemer: Inspectie SZW

Startdatum: 1 april 2019

Einddatum: 10 juli 2020

Productsoort: Verkennend onderzoek

Opdrachtnemer: Afdeling Analyse en Onderzoek (Inspectie SZW)

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Directie Mensen en Middelen
Afdeling Analyse en Onderzoek (Inspectie SZW A&O)
Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag
Postbus 90801 | 2509 LV | Den Haag

Inhoud

AFKORTINGENLIJST	7
1 INLEIDING	8
1.1 AANLEIDING ONDERZOEK/ACHTERGROND	8
1.2 DOELSTELLING	9
1.3 ONDERZOEKSSUBJECT	9
1.4 ONDERZOEKSPERIODE.....	9
2 METHODE	10
2.1 VRAAGSTELLING	10
2.2 ONDERZOEKSMETHODE.....	10
2.3 BEGELEIDINGSCOMMISSIE (KLANKBORDGROEP)	10
2.4 OVERDRACHT	10
3 BEVINDINGEN EN RESULTATEN	11
3.1 WAARUIT BESTAAT DE GROEP BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR?.....	11
3.2 HOE STAAN DE BEHEERVRIJWILLIGERS TEGENOVER DE ARBEIDSRISICO'S DIE VOORKOMEN IN HUN WERKZAAMHEDEN?	12
3.3 IN HOEVERRE WETEN BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR VAN HET BESTAAN VAN DE ARBOWET?	15
3.4 WAT VINDEN BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR VAN DE ARBOWET?	16
4 CONCLUSIES	18
4.1 WAARUIT BESTAAT DE GROEP BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR?.....	18
4.2 HOE STAAN DE BEHEERVRIJWILLIGERS TEGENOVER DE ARBEIDSRISICO'S DIE VOORKOMEN IN HUN WERKZAAMHEDEN?	18
4.3 IN HOEVERRE WETEN BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR VAN HET BESTAAN VAN DE ARBOWET?	19
4.4 WAT VINDEN BEHEERVRIJWILLIGERS IN DE SECTOR BOS EN NATUUR VAN DE ARBOWET?	20
5 BIJLAGE - RESULTATEN VAN DE WEB-ENQUÊTE AFGENOMEN BIJ BEHEERVRIJWILLIGERS VAN DE SECTOR BOS EN NATUUR	21

Afkortingenlijst

A&O	Afdeling Analyse en Onderzoek (Inspectie SZW)
AGS	Agrarische en Groene Sector
AI	Arbo-informatie
Inspectie SZW	Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBO	Terreinbeheerorganisaties
VBNE	Vereniging van bos- en natuurterreineigenaren
VI	Veiligheidsinformatie

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek/achtergrond

1.1.1 *Vrijwilligers en de Arbowet*

Vrijwilligers hebben, net als werknemers in loondienst, recht op veilige en gezonde werkomstandigheden. Hoewel de Arbowet sinds 1 januari 2007 niet meer volledig van toepassing is op vrijwilligers, gelden nog steeds voorschriften als het werk ernstige risico's met zich meebrengt. Zo zijn er in artikel 9.5a van het Arbobesluit, die voortkomt uit de Arbowet, verplichtingen opgenomen voor degenen bij wie vrijwilligers werkzaam zijn.¹ De Arbowet maakt geen onderscheid tussen werknemers in loondienst en vrijwilligers als er binnen een organisatie of bedrijf gewerkt wordt met biologische agentia of gevaarlijke stoffen als asbest, springstoffen, vluchtige stoffen en micro-organismen. In zo'n geval is een RI&E altijd verplicht. In andere situaties is een RI&E voor de vrijwilliger niet nodig, maar er zijn wel een aantal Arbovoorschriften van toepassing.² Bijvoorbeeld bij werken op hoogte, grote fysieke belasting, risico op gehoorbeschadiging en werken in een zeer koude of hete omgeving. In deze gevallen moeten werkgevers beschermings- of hulpmiddelen uitdelen of aanbrengen. Bijvoorbeeld leuning of vangnetten, een steekwagentje of oordoppen of oorkappen.

Voor zwangere en jeugdige (jonger dan 18) vrijwilligers bestaan aanvullende voorschriften, die gelden boven de algemene bepalingen voor vrijwilligers. Zij mogen niet worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen. Jongeren moeten in risicovolle werkomstandigheden altijd begeleiding krijgen. Zwangere vrouwen en jonge moeders die hun baby borstvoeding geven, moeten voldoende gelegenheid hebben om te kolven.

Bij het creëren van een veilige werkomgeving speelt voorlichting een grote rol. Vrijwilligers moeten goed op de hoogte zijn van eventuele risico's en weten hoe zij moeten omgaan met de beschikbare hulp- en beschermingsmiddelen. De Inspectie SZW houdt toezicht op de naleving van de Arbowet en het Arbobesluit.³

1.1.2 *Vrijwilligers in de sector bos en natuur*

In de sector bos en natuur is, met ongeveer 95.000 vrijwilligers, veel sprake van vrijwilligerswerk. Vrijwilligers kunnen in deze sector op verschillende manieren werkzaam zijn. Te denken valt aan: tellen en onderzoeken, het doen van (losse) waarnemingen, beheerwerkzaamheden, het geven van excursies en educatieve activiteiten, het beheren van stands, winkels of kinderboerderijen, bestuurswerk en bijdragen aan beleid.

De vrijwilligers die beheerwerkzaamheden uitvoeren hebben in hun werk met tal van arbeidsrisico's en gezondheidsrisico's te maken. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het werken op hoogte (kappen of kortwieken van bomen en struiken), het gebruik van gereedschap (bijvoorbeeld een motorkettingzaag) of het in aanraking komen met biologische agentia of infectieziekte waarbij mensen door dieren besmet worden. Op deze werkzaamheden zijn de Arbowet en het Arbobesluit van toepassing. Daarnaast maakt deze sector gebruik van de Arbocatalogus van de Agrarische en Groene sectoren, waarin vrijwilligers ook worden genoemd.

1.1.3 *De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren*

De vrijwilligers in de sector bos en natuur zijn voor een groot deel werkzaam voor organisaties zoals Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, de leden Federatie Particulier Grondbezit, organisatie binnen LandschappenNL, het Rijksvastgoedbedrijf en Natuurnetwerk Gemeenten. De genoemde organisaties zijn vertegenwoordigd in de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE).^{4,5}

¹ https://wetten.overheid.nl/BWBR0008498/2019-01-01/#Hoofdstuk9_Afdeling1_Artikel9.5a

² De verplichtingen voor werkgevers bij wie vrijwilligers werkzaam zijn, staan beschreven in Arbobesluit, artikel 9.5a.

³ <https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/vrijwilliger>; <https://www.inspectieszw.nl/onderwerpen/arboregels-voor-vrijwilligers>

⁴ <https://www.staatsbosbeheer.nl/>; <https://www.natuurmonumenten.nl/>; <https://www.grondbezit.nl/>; <https://www.landschappen.nl/>; <https://www.rijksvastgoedbedrijf.nl/>;

⁵ Daarnaast ondersteunen de organisaties binnen landschappenNL, vrijwilligers die actief op terreinen van particulieren, gemeenten andere terreineigenaren.

De VBNE is een privaatrechtelijke vereniging van, voor en door bos en natuurterreineigenaren en vertegenwoordigt 70% van het bosareaal en 90% van het natuurareaal in Nederland. De VBNE zet zich in voor het professioneel beheer van bos en natuur. Vanuit het plein van de professionals stimuleren VBNE en de sociale partners bos en natuur in samenwerking met Stigas duurzame inzetbaarheid en veilig en gezond werken.⁶ Daarbij beheert Stigas de Arbocatalogi, waaronder die voor de sector bos en natuur.

Het belang voor gezond en veilig werk van vrijwilligers wordt door de VBNE benadrukt door de oprichting van de werkgroep Vrijwilligers, gefaciliteerd door de VBNE en sociale partners bos en natuur. Daarnaast heeft de VBNE een aantal publicaties ter ondersteuning van de arbeidsomstandigheden voor vrijwilligers zoals veiligheidsinstructiebladen en brochures over veiligheid.

1.1.4 *Inspectie SZW*

De groep beheervrijwilligers in de sector bos en natuur is nog een relatief onbekend terrein voor het programma Agrarische en Groene Sector (AGS) van de Inspectie SZW. Van 2014 tot en met 2019 zijn er 14 meldingen gemaakt van een ongeval met een vrijwilliger en zijn er 2 klachten gemeld door vrijwilligers. In 2017 kwam er een vrijwilliger om het leven door een omgevallen boom.⁷ Het vermoeden bestaat echter dat er een ondermelding is van ongevallen en dat het onduidelijk is voor de vrijwilligers wanneer een gevaarlijke situatie of ongeval wel of niet gemeld moet worden bij leidinggevendenden of de inspectie SZW.

Ondanks de beschikbaarheid van een verscheidenheid aan informatie voor vrijwilligers en de inzet van de VBNE, bestaat binnen het programma AGS van de Inspectie SZW ook de indruk dat bij beheervrijwilligers in de sector bos en natuur, sprake is van onbekendheid met de Arbowet- en regelgeving. Het vermoeden bestaat dat vrijwilligers denken dat de Arbowet- en regelgeving niet op hen van toepassing is (kennisaspect) en dat zij het belang onderschatten van veilig en gezond werken en/of de noodzaak hiervan niet inzien (attitude). Daarnaast is het onbekend hoe de vrijwilligers hun arbeidsrisico's inschatten. In hoeverre de vrijwilligers werkelijk op de hoogte zijn van de Arbowet- en regelgeving zal echter moeten blijken uit onderzoek. Daarnaast zal uit onderzoek moeten blijken wat de houding en gedrag van vrijwilligers is ten opzichte van de Arbowet- en regelgeving en bijkomende arbeidsrisico's.

1.2 **Doelstelling**

Het doel van het onderzoek is 1) om te achterhalen in hoeverre beheervrijwilligers die werkzaam zijn in de sector bos en natuur op de hoogte zijn van de Arbowet- en regelgeving en 2) achterhalen wat de houding en gedrag is van beheervrijwilligers omtrent deze wet- en regelgeving en de bijkomende arbeidsrisico's. 3) Vervolgens is het doel dat de uitkomsten van het onderzoek kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van interventies voor beheervrijwilligers in de sector bos en natuur ter ondersteuning van het informeren, het verhogen van het risicobewustzijn en de naleving van de Arbowet- en regelgeving.

1.3 **Onderzoekssubject**

Dit onderzoek richtte zich op beheervrijwilligers die werkzaam zijn in de sector bos en natuur.

1.4 **Onderzoekperiode**

De te onderzoeken periode liep van 1 november 2019 tot en met 15 december 2019.

⁶ Nederlandse Vereniging van Boseigenaren, Algemene Vereniging Inlands Hout, Vereniging Landschapsbeheerorganisaties, FNV Bondgenoten en CNV Vakmensen

⁷ https://www.deveiligheidskundige.nl/images/banners/bijlagen/DeVeiligheidskundige_2018-4_Hardnekkig_veel_ongevallen_in_groene_sector.pdf

2 Methode

2.1 Vraagstelling

Voor dit onderzoek is de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre zijn beheervrijwilligers die werkzaam zijn in de sector bos en natuur op de hoogte van de Arbowet- en regelgeving, in hoeverre zijn ze zich bewust van de arbeidsrisico's die zij lopen en wat is hun houding en gedrag ten opzichte van de Arbowet- en regelgeving?

Ter ondersteuning van het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag is een aantal additionele onderzoeksvragen gesteld. Deze dienden ter sturing, ondersteuning en kadering van het onderzoek en de bijbehorende onderzoeksmethoden. De onderzoeksvragen zijn als volgt:

1. Waaruit bestaat de doelgroep beheervrijwilligers in de sector bos en natuur?
 - 1.1. Leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, arbeidsstatus, geografische verspreiding (provincie)
2. Hoe staan de beheervrijwilligers tegenover de arbeidsrisico's die voorkomen in hun werkzaamheden?
 - 2.1. Weet men welke risico's verbonden zijn aan het werk?
 - 2.2. Hoe groot schat men de ernst en de kans van de risico's in?
 - 2.3. Wat is de sociale norm onder beheervrijwilligers wat betreft het omgaan met arbeidsrisico's?
 - 2.4. Hoe beschermen beheervrijwilligers zichzelf tegen arbeidsrisico's?
 - 2.5. In hoeverre zijn beheervrijwilligers bekend met initiatieven van terreinbeheerorganisaties voor het bevorderen van veilig en gezond werken?
3. In hoeverre weten beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van het bestaan van de Arbowet?
 - 3.1. Hoe hebben ze kennisgenomen (of zouden kennis kunnen nemen) van de Arbowet?
 - 3.1.1. Welke middelen worden gebruikt voor het vinden van informatie?
 - 3.2. Kunnen ze (relevante) onderdelen noemen van de Arbowet?
 - 3.2.1. Welke elementen van de Arbowet zijn toegepast in hun werkzaamheden?
 - 3.3. Hoe passen ze de Arbowet- en regelgeving toe in hun werkzaamheden?
 - 3.4. Zijn er andere richtlijnen of regels waar ze vanaf weten?
4. Wat vinden beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van de Arbowet?
 - 4.1. Vinden ze de Arbowet toepasselijk voor de werkzaamheden die zij als beheervrijwilligers uitvoeren in de sector bos en natuur?
 - 4.2. Zijn er onderdelen van de Arbowet die zij anders willen zien? Of toegevoegd willen zien? En waarom?

2.2 Onderzoeksmethode

Om een antwoord te krijgen op de onderzoeksvragen werd gebruik gemaakt van deskresearch (bronnenonderzoek) en kwantitatieve analyse (web-enquête) onder beheervrijwilligers in de sector bos en natuur in samenwerking met de VBNE.

2.3 Begeleidingscommissie (klankbordgroep)

Een klankbordgroep is ingesteld waarin werknemers van het programma AGS en leden van de VBNE werden betrokken. De klankbordgroep had een adviserende rol, maar geen bevoegdheid met betrekking tot het onderzoek. De klankbordgroep is na de start van het onderzoek opgesteld door de onderzoeker en de VBNE.

2.4 Overdracht

De resultaten van het onderzoek zijn aan de opdrachtgevers ter beschikking gesteld in de vorm van een rapport.

3 Bevindingen en resultaten

In deze paragraaf worden per onderzoeksvraag de bevindingen van de web-enquête uiteengezet. De resultaten bevatten geen conclusies. In totaal hebben 1.493 mensen de web-enquête ingevuld.⁸ Hierbij moet voor de generaliseerbaarheid van de resultaten rekening worden gehouden met het feit dat een groot deel van de respondenten geworven is door Staatsbosbeheer en aangeeft actief te zijn in Gelderland. Hoewel de populatie van het onderzoek bestaat uit 80.000 vrijwilligers, valt het niet te achterhalen hoeveel mensen de uitnodiging voor deelname aan de web-enquête hebben ontvangen.

3.1 Waaruit bestaat de groep beheervrijwilligers in de sector bos en natuur?

3.1.1 *Leeftijd en geslacht*

Een groot deel van de respondenten van de web-enquête (77%) is ouder dan 60 jaar. Slechts 3% is tussen de 19 en 40 jaar oud. Mensen jonger dan 18 kwamen niet voor onder de respondenten. Een overgroot deel van de respondenten bestaat uit mannen (84%) en het kleine deel uit vrouwen (16%). Een enkeling heeft geen geslacht opgegeven of heeft aangegeven de vragenlijst samen met iemand anders te hebben ingevuld.

3.1.2 *Hoogst afgeronde opleiding en arbeidssituatie*

Van de respondenten is de helft (61%) hoger opgeleid. Een kwart (24%) heeft middelbaar beroeps onderwijs afgerond en een klein deel heeft alleen middelbaar onderwijs afgerond (14%). Een klein aantal respondenten (1%) heeft alleen basisonderwijs gevolgd of heeft geen scholing gehad.

Twee derde van de respondenten (66%) geeft aan gepensioneerd te zijn. Een kwart van de respondenten werkt, dit is in loondienst (21%) of als zelfstandige (5%). 8% is werkloos, arbeidsongeschikt of heeft een uitkering. Een enkeling is scholier of student (1%).

3.1.3 *Betrokken bij Vrijwilligersorganisatie*

Van de respondenten geeft bijna 30% aan actief te zijn voor meer dan één vrijwilligersorganisatie. Iets meer dan een derde van de respondenten (36%) voert vrijwilligerswerk uit voor Staatsbosbeheer. 23% voert beheerwerkzaamheden uit voor een stichting Landschapsbeheer en 21% doet dit voor een Landschap in een provincie. Voor Vereniging Natuurmonumenten is 21% van de respondenten actief. 26% van de respondenten is actief voor een zelfstandige vrijwilligersgroep (zowel stichting als geen stichting). Voor een gemeente (o.a. Natuurnetwerk Gemeenten) is 9% actief. 7% van de respondenten is actief voor een particuliere eigenaar. Voor Stichting Landschapbeheer ("in mijn provincie") zijn meer vrouwen actief als beheervrijwilliger in vergelijking met de overige organisaties (21,8% ten opzichte van 15%). Een andere genoemde organisatie was Instituut voor Natuureducatie (IVN) (3%).

3.1.4 *Provincie*

De meeste respondenten voeren hun vrijwilligerswerk uit in Gelderland (27%), Noord-Holland (12%) of Noord-Brabant (11%). De kleinste groep respondenten is actief in Zeeland (4%) en Flevoland (3%). Minder dan 6% van de respondenten geeft aan in meerdere gemeenten actief te zijn.

3.1.5 *Contract en verhouding*

De respondenten voeren het vaakst het vrijwilligerswerk uit onder begeleiding van een andere vrijwilliger (37%). Meer dan een kwart (27%) organiseert zelf de werkdagen en minder dan een kwart werkt onder begeleiding van een beroepskracht (23%). Een klein deel (13%) heeft het werk op een andere manier ingericht waarbij wordt aangegeven dat het een combinatie is van meerdere constructen. Dit zijn veelal mensen die voor meerdere organisaties actief zijn.

Daarnaast heeft het grootste deel van de respondenten een individuele vrijwilligers-overeenkomst (57%). Meer dan een kwart (28%) heeft geen officiële overeenkomst en 11% heeft een samenwerkingsovereenkomst die is afgesloten tussen een organisatie en een stichting of vereniging.

⁸ Het aantal respondenten van 1.493 voor een populatie van 80.000 beheervrijwilligers levert een betrouwbaarheid van 99% en een betrouwbaarheidsinterval (foutmarge) van 3,3%.

Een klein aantal beheervrijwilligers weet niet of ze een contract hebben. Verder is een klein deel van de beheervrijwilligers actief bij meerdere organisaties waarbij ze bij één organisatie wel een contract hebben en bij een andere organisatie niet.

Een overgrote meerderheid van de respondenten (83%) is een vaste vrijwilliger, 6% is incidenteel beheervrijwilliger en 11% geeft aan zowel een vaste als een incidentele vrijwilliger te zijn.

Tabel 1 – Vrijwilligersovereenkomst en organisatie van werk

Heeft u een vrijwilligersovereenkomst?	Wat is voor u van toepassing tijdens het uitvoeren van uw werkzaamheden als beheervrijwilliger?				Totaal
	1:Ik werk onder begeleiding van een beroepskracht	2:Ik werk onder begeleiding van een vrijwilliger	3:Ik organiseer en begeleid zelf mijn werkdagen	4:Anders, namelijk..	
1:Ja, ik heb een individuele vrijwilligersovereenkomst	17%	21%	12%	8%	57%
2:Ja, ik sta onder een samenwerkingsovereenkomst die is afgesloten tussen een organisatie en een stichting of vereniging	1%	4%	4%	1%	11%
3:Nee, ik heb geen (officieel schriftelijke) overeenkomst	4%	11%	10%	3%	28%
4:Anders, namelijk..	0%	1%	1%	1%	3%
Totaal	23%	37%	27%	13%	100%

Onder 'anders, namelijk...' wordt veelal aangegeven dat men valt onder meerdere categorieën, omdat men voor meerdere instanties actief is.

3.2 Hoe staan de beheervrijwilligers tegenover de arbeidsrisico's die voorkomen in hun werkzaamheden?

3.2.1 Gebruikte arbeidsmiddelen

De respondenten werken vaak met een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis. Met een motorkettingzaag, bosmaaier of maaaimachine wordt weinig gewerkt. Met lieren, hijs- of hefwerktuigen wordt door de respondenten zelden gewerkt.

Over het algemeen geven de respondenten aan dat zij zelden tot nooit te maken krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen en beschermingsmiddelen. Als de groep respondenten wordt opgedeeld in het type instrument dat zij gebruiken, dan komt naar voren dat van de mensen die werken met lieren, hijs- of hefwerktuigen 4,4% aangeeft te maken te krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen. Van de respondenten die gebruik maken van een motorkettingzaag, bosmaaier of maaimachines geeft 2,9% aan te maken te krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen. Van de respondenten die gebruik maken van een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis geeft 1,6% aan te maken te krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen.

De groep mensen die onder begeleiding van een beroepskracht werkt zegt vaker soms te maken te krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen dan de groep mensen die onder begeleiding van een vrijwilliger werkt en van de groep die zelf hun werkdagen organiseert. Deze laatste 2 groepen zeggen vrijwel niet te maken te krijgen met ondeugdelijke arbeidsmiddelen.⁹

Soms tot zelden krijgen de respondenten te maken met grote fysieke belasting, maar zelden tot nooit krijgen zij te maken met hand-arm trillingen of lichaamstrillingen. Uitgesplitst naar gebruikt instrument komt naar voren dat van mensen die werken met een motorkettingzaag, bosmaaier of maaimachines 16% aangeeft te maken te krijgen met trillingen en 20,5% aangeeft te maken te krijgen met grote fysieke belasting. Van mensen die met een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis werken geeft 6,6% aan te maken te krijgen met trillingen en geeft 15,5% aan te maken te krijgen met grote fysieke belasting. Van mensen die werken met lieren, hijs- of hefwerktuigen geeft 24% aan te maken te krijgen met trillingen en 31,4% geeft aan te maken te krijgen met grote fysieke belasting.

⁹ Het verschil tussen groepen is statistisch significant met $p \leq 0.05$.

Wat betreft fysieke belasting en trillingen is er verder geen statistisch significant verschil tussen mensen die werken onder een beroepskracht, vrijwilliger of zelfstandigen die zelf hun werkdagen organiseren.

3.2.2 *Omgevingsfactoren*

De respondenten geven aan zelden te maken te krijgen met; geluidsbelasting (boven de 85 decibel), werken onder extreme weersomstandigheden, werken nabij een openbare weg, of andere situaties waarbij ze aangereden kunnen worden. Mensen die werken onder een beroepskracht geven vaker aan soms onder extreme weersomstandigheden te werken dan de groep die onder een vrijwilliger werkt of de groep die zelf de werkdagen organiseert.¹⁰

Alle respondenten geven aan zelden tot nooit te maken te hebben met biologische agentia (Werken met gevaarlijke stoffen of organismen die een infectie, allergie of toxiciteit kunnen veroorzaken, zoals schimmels, bacteriën, parasieten, teken en/of virussen) of op hoogte te werken (boven de 2,5 meter).

3.2.3 *Risicobewustzijn*

Gemiddeld schatten de respondenten de *kans* op het krijgen van fysieke problemen of een ongeval tijdens de werkzaamheden in als laag.¹¹ De kans op mentale problemen wordt als zeer laag ingeschat. Daarbij schatten de respondenten de *ernst* van fysieke problemen en ongevallen die kunnen ontstaan door beheerwerkzaamheden als laag. De ernst van mentale problemen die kunnen ontstaan door beheerwerkzaamheden wordt geschat als zeer laag. Uitgesplitst naar gebruikt instrument is er geen verschil tussen de verschillende gebruikte instrumenten door beheervrijwilligers en de perceptie op de kans of ernst van fysieke of mentale problemen.

De respondenten geven aan dat de factoren: geoefendheid van de vrijwilliger, de communicatie tussen betrokken partijen, de kwaliteit van de apparatuur of gereedschap, en de begrijpelijkheid, correctheid en aanwezigheid van instructies en procedures, enigszins van invloed zijn op het kunnen plaatsvinden van een ongeval in de bos en natuur.

3.2.4 *Fysieke- en Mentale klachten en Ongevallen*

De respondenten ervaren zelden fysieke klachten en ervaren vrijwel geen mentale klachten als gevolg van hun werkzaamheden. Daarbij verwacht 2,6% van de respondenten in de toekomst fysieke klachten te zullen ervaren en 0,5% van de respondenten verwacht in de toekomst mentale klachten te zullen ervaren als gevolg van de beheerwerkzaamheden. Hierbij zijn geen significante verschillen gevonden tussen groepen mensen die werken met verschillende gereedschappen of groepen die op een verschillende manier hun werk hebben ingericht.

Een overgroot deel (86%) van de respondenten geeft aan nooit een arbeidsongeval te hebben meegemaakt tijdens de beheerwerkzaamheden. Mensen die zelf hun werk inrichten geven vaker aan een ongeval te hebben meegemaakt in verhouding met de mensen die onder een beroepskracht werken.¹⁰

Tabel 2 – Is u een arbeidsongeval overkomen of heeft u een arbeidsongeval van dichtbij meegemaakt tijdens de werkzaamheden?

	1:Ik werk onder begeleiding van een beroepskracht	2:Ik werk onder begeleiding van een vrijwilliger	3:Ik organiseer en begeleid zelf mijn werkdagen	Totaal
Ja	6%	10%	12%	11%
Nee	94%	90%	88%	89%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Van de mensen die wel een arbeidsongeval hebben meegemaakt geeft meer dan drie kwart (78%) aan dat de hulpverlening na het ongeval goed functioneerde. Bijna 9% geeft aan dat de hulpverlening slecht functioneerde. Verder schat 0,7% van de respondenten de kans dat hen een ongeval overkomt in de toekomst in als hoog. 8,5% van alle respondenten beschouwt de ongevallen die voorkomen in de bos en natuur als ernstig.

¹⁰ Het verschil tussen groepen is statistisch significant met $p \leq 0.05$.

¹¹ Over het algemeen is er sprake van een ernstig ongeval als het slachtoffer opgenomen wordt in het ziekenhuis, wanneer er sprake is van blijvend letsel of als het slachtoffer overleden is aan de gevolgen. Dit is echter niet zo gedefinieerd in de web-enquête.

3.2.5 *Vooraf en tijdens de beheerwerkzaamheden*

Ter voorbereiding op de beheerwerkzaamheden bekijken de respondenten vaak het weerbericht en laten ze aan anderen weten waar ze zullen zijn. Gemiddeld tot vaak wonen ze de introductie/instructie van de werkzaamheden bij en laden ze hun telefoon op. Verder bereiden ze zich enigszins voor, door vooraf de omgeving te verkennen en door kennisbladen, veiligheidsinstructiebladen of relevante brochures te lezen. Dit is gelijk voor zowel mensen die werken met een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis, als voor mensen die werken met een motorkettingzaag, bosmaaier of maaimachine, of met lieren, hijs- of hefwerktuigen. Vergeleken met de groep mensen die werkt onder een beroepskracht of een vrijwilliger, laadt de groep mensen die zelf hun werk organiseert vaker de telefoon op, wonen ze minder instructies bij, lezen ze vaker kennis- instructie- of veiligheidsbladen, verkennen vaker vooraf de omgeving, zetten vaker noodnummers in hun telefoon, bekijken vaker het weerbericht en controleren vaker hun gereedschappen ter voorbereiding op hun werkzaamheden.¹²

Tijdens de werkzaamheden houden de respondenten andere beheervrijwilligers in de gaten en dragen en gebruiken hun persoonlijke beschermingsmiddelen. Daarnaast laten zij aan anderen weten waar ze zijn en controleren zij of het gereedschap naar behoren werkt. Ook geven ze aan dat ze met een groep op pad gaan. Dit is gelijk voor zowel mensen die werken met een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis, als voor mensen die werken met een motorkettingzaag, bosmaaier of maaimachine, of met lieren, hijs- of hefwerktuigen.

De mensen die zelf hun werk organiseren gaan minder vaak met een groep op pad¹² en houden ook minder vaak andere beheervrijwilligers in de gaten vergeleken met mensen die onder begeleiding van een beroepskracht of vrijwilliger werken.¹²

3.2.6 *Bekend met informatie VBNE*

De respondenten geven aan vrijwel niet bekend te zijn met de informatie die door de VBNE beschikbaar is gesteld. Wel geven de respondenten aan enigszins bekend te zijn met de brochure over teken en de bijbehorende tekenverwijderset. Ook geven respondenten aan vrijwel niet bekend te zijn met de veiligheidsinstructiebladen die de VBNE beschikbaar heeft gesteld. Voor de mensen die wel bekend zijn met de informatie zijn de veiligheidsbladen over de motorkettingzaag en bosmaaier nog het meest bekend, al is het in geringe mate. Hierbij is geen verschil tussen mensen die werken met een schop, beugelzaag, takkenschaar of zeis, met een motorkettingzaag, bosmaaier of maaimachine, of met lieren, hijs- of hefwerktuigen. De mensen die zelf het werk organiseren zijn significant meer bekend met de hierboven beschreven informatievoorzieningen dan de mensen die werken onder een beroepskracht of een vrijwilliger.¹²

Slechts 10% van de respondenten is bekend met dit e-learning platform en heeft modules van dit platform doorlopen. De bekendheid van 'leer je groen', verschilt verder niet tussen verschillende groepen beheervrijwilligers.

Verder maken de beheervrijwilligers gering gebruik van andere informatiebronnen. Een klein aantal beheervrijwilligers spreekt over toolboxsessies of cursussen die georganiseerd zijn door de vrijwilligersgroep waar zij deel van uitmaken. Andere beheervrijwilligers wisselen onderling informatie uit of zoeken de informatie zelf op internet. Een klein aantal beheervrijwilligers heeft instructies of informatie gekregen van een beroepskracht zoals een boswachter. Een klein aantal beheervrijwilligers geeft aan al heel lang beheervrijwilliger te zijn, waarmee zij waarschijnlijk impliceren genoeg ervaring te hebben.

¹² Het verschil tussen groepen is statistisch significant met $p \leq 0.05$.

3.3 In hoeverre weten beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van het bestaan van de Arbowet?

3.3.1 *Kennis Arbowet, Arbobesluit en Arbocatalogus*

Van de respondenten geeft 84% aan, af te weten van het bestaan van de Arbowet en 6% geeft aan niet af te weten van de Arbowet. Daarnaast geeft 57% aan af te weten van het bestaan van de Arbobesluit waarbij 22% hier niet van heeft gehoord. 66% van de respondenten geeft aan niet af te weten van de Arbocatalogus voor de sector bos en natuur, waarbij 18% hier wel vanaf wist. De mensen die zelf het werk organiseren zijn significant meer bekend met de Arbocatalogus dan de mensen die werken onder een beroepskracht.¹³

72% van de respondenten heeft niet of nauwelijks inhoudelijk gekeken naar de Arbowet, Arbobesluit of Arbocatalogus. Van de respondenten die wel bekend zijn met de Arbowet, Arbobesluit en Arbocatalogus geeft 40% aan hiermee bekend te zijn gemaakt door de opdrachtgever, leidinggevende of vereniging. De mensen die zelf het werk organiseren hebben significant meer inhoudelijk gekeken naar de Arbowet- en regelgeving dan de mensen die werken onder een beroepskracht of vrijwilliger.¹³

Van de respondenten geeft 61% aan te weten dat de Arbowet ook van toepassing is op vrijwilligers die werkzaam zijn in de sector bos en natuur en 22% geeft aan dat zij niet wisten dat de Arbowet van toepassing was. De mensen die werken onder begeleiding van een beroepskracht zijn significant meer op de hoogte dat de Arbowet- en regelgeving van toepassing is, dan de mensen die werken onder een vrijwilliger.¹³

De respondenten zouden het liefst geïnformeerd willen worden over de Arbowet, Arbocatalogus of Arbobesluit via de opdrachtgever, leidinggevende of vereniging (44%) of via online informatie (40%). Bijeenkomsten en workshops (22%) en folders en flyers (21%) worden ook genoemd als mogelijke manieren van informeren. Een aantal respondenten heeft geen behoefte om geïnformeerd te worden (12%).

De respondenten hadden wel gehoord van onderdelen van de Arbowet, zoals dat vrijwilligers de juiste beschermingsmiddelen dienen te dragen en dat zij gereedschap volgens instructies dienen te gebruiken. De mensen die zelf het werk organiseren zijn hier significant meer van op de hoogte vergeleken met de mensen die werken onder een vrijwilliger.¹³ De respondenten waren enigszins op de hoogte dat zij informatiebijeenkomsten die voor hen zijn georganiseerd bij dienen te wonen, en dat zij de opdrachtgever of leidinggevende bij dienen te staan bij het uitvoeren van hun werkzaamheden.¹⁴

3.3.2 *Instructies van opdrachtgevers of leidinggevende*

Door leidinggevende of opdrachtgever worden respondenten enigszins geïnformeerd over noodsituaties, arbeidsmiddelen, veiligheid op de arbeidslocatie en fysieke belasting. Over fysieke belasting en gevaarlijke stoffen en biologische agentia worden zij enigszins tot vrijwel niet geïnformeerd. Over psychosociale arbeidsbelasting worden de beheervrijwilligers vrijwel niet geïnformeerd.

3.3.3 *Arbo gerelateerde elementen tijdens de werkzaamheden*

Volgens de respondenten levert de opdrachtgever/leidinggevende deugdelijke arbeidsmiddelen en beschermingsmiddelen. Verder geeft de opdrachtgever wel tot enigszins instructies over de werkzaamheden. Daarbij houdt de opdrachtgever/leidinggevende enigszins toezicht op de werkplek tijdens de werkzaamheden. Voor mensen die hun werk zelf organiseren is dit minder het geval vergeleken met de mensen die werken onder begeleiding van een beroepskracht of vrijwilliger.¹³ Instructies voor de beheervrijwilliger worden door alle respondenten enigszins bijgewoond.

De respondenten gebruiken de beschermingsmiddelen als de opdrachtgever/leidinggevende deze levert. Ook gebruiken de respondenten de gereedschappen zoals is voorgeschreven. Voor mensen die

¹³ Het verschil tussen groepen is statistisch significant met $p \leq 0.05$.

¹⁴ Vrijwilligers dienen de opdrachtgever/leidinggevende en andere deskundige personen (preventiemedewerker, bhv'er, arbodienstverlener) indien nodig bij te staan bij de uitvoering van hun verplichtingen.

hun werk zelf organiseren is dit minder het geval vergeleken met de mensen die werken onder begeleiding van een beroepskracht of vrijwilliger.¹³

Ongevallen of gevaarlijke situaties worden door de respondenten gemeld bij de opdrachtgever / leidinggevende. Mensen die werken onder een beroepskracht melden ongevallen significant vaker dan mensen die werken onder een vrijwilliger of die zelfstandig hun werkdag inrichten.¹³ Fysieke klachten en mentale klachten worden enigszins gemeld bij de opdrachtgever / leidinggevende. Voor mensen die hun werk zelf organiseren is dit minder het geval vergeleken met de mensen die werken onder begeleiding van een beroepskracht of vrijwilliger.¹⁵ Van de mensen die een melding hebben gemaakt bij de opdrachtgever/leidinggevende krijgt 74% daar een terugkoppeling van.

3.4 Wat vinden beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van de Arbowet?

3.4.1 Belang van naleven Arbowet

Een groot deel van de respondenten (79%) vindt het belangrijk dat beheervrijwilligers in de sector bos en natuur de Arbowet naleven. Minder dan een kwart vindt het enigszins tot redelijk belangrijk (21%). Een klein deel van de respondenten (1%) vindt het onbelangrijk. Een overgroot deel van de respondenten (87%) vindt het belangrijk dat de opdrachtgevers of leidinggevendenden de Arbowet naleven. 12% vindt dit redelijk tot enigszins belangrijk en een klein aantal respondenten (1%) vindt het onbelangrijk. Hierbij is verder geen verschil tussen de soorten vrijwilligers op de manier hoe zij het werk hebben ingericht.

3.4.2 Arbowet passend op de werkzaamheden?

Een meerderheid van de respondenten (65%) vindt de Arbowet passen bij de werkzaamheden die zij uitvoeren in de bos en natuur. Meer dan een kwart (29%) vindt de Arbowet enigszins passend en een klein aantal respondenten (7%) vindt de Arbowet niet passend bij de werkzaamheden. Mensen die werken onder een beroepskracht vinden de Arbowet vaker passend op de beheerwerkzaamheden in verhouding tot de mensen die hun werk zelfstandig inrichten.¹⁵

3.4.3 Naleven Arbowet

Na het aangeven wat het inhoudt voor de beheervrijwilligers om de Arbowet na te leven geeft 86% van de respondenten aan bereid te zijn om de Arbowet na te leven. 2% is nagenoeg niet bereid om de Arbowet na te leven.

Bij het invullen van vragen die betrekking hebben op de doelgroepverdelers van de Inspectie SZW komt naar voren dat de respondenten zich classificeren als Zelfstandige nalevers en dan met name als Spontane nalever, waarbij zij zich al aan de Arbowet houden zonder dat ze zich hiervan initieel bewust waren. Ook komt naar voren dat de respondenten zich enigszins classificeren als geholpen nalevers waarbij zij worden aangesproken en geïnstrueerd op veilig en gezond werken door andere beheervrijwilligers en opdrachtgevers of leidinggevendenden.

¹⁵ Het verschil tussen groepen is statistisch significant met $p \leq 0.05$.

Tabel 3 – Indeling doelgroepverdelers

Categorie	Gemiddelde score	Mensen met een score 4 of 5
Zelfstandige nalevers	3,9	67%
A. Spontane nalevers	4,2	82%
B. Principiële nalevers	3,6	52%
Geholpen nalevers	3,4	47%
C. Geholpen en afgeschrikten	3,4	47%
Onbedoelde overtreders	2,3	13%
D1. Onbedoeld – weten niet	2,0	9%
D2. Onbedoeld – Kunnen niet	2,7	16%
Bewuste overtreders	1,9	7%
E. Principiële overtreders	1,9	4%
F. Gelegenheidsovertreders	2,3	14%
G. Gecalculeerde overtreders	2,1	8%
H. Intentioneel en gestructureerd	1,5	1%

De score loopt van 1-helemaal niet tot en met 5-Helemaal wel. De categorieën sluiten elkaar niet uit.

Als de beheervrijwilligers verplicht zouden worden om te voldoen aan de Arbowetgeving tijdens hun werkzaamheden, dan zou 8% van de respondenten stoppen met vrijwilligerswerk.¹⁶ Mensen die zelf hun werkdagen organiseren zijn hier significant meer toe bereid dan de mensen die werken onder een beroepskracht of werken onder een vrijwilliger.¹⁵

Tabel 4 – Stoppen met vrijwilligerswerk als gevraagd wordt te houden aan de Arbowet

	Score 4 of 5	%
1:Ik werk onder begeleiding van een beroepskracht	18	17,7%
2:Ik werk onder begeleiding van een vrijwilliger	34	33,3%
3:Ik organiseer en begeleid zelf mijn werkdagen	50	49,0%
Eindtotaal	102	100,0%

¹⁶ Berust op een score van antwoordmogelijkheden '4 wel' of '5 helemaal wel'.

4 Conclusies

Hieronder worden per hoofdvraag van het onderzoek conclusies getrokken.

4.1 Waaruit bestaat de groep beheervrijwilligers in de sector bos en natuur?

De meeste beheervrijwilligers zijn ouder dan 60 jaar en een groot deel is gepensioneerd. Het overgrote deel is man. Binnen de groep beheervrijwilligers zijn relatief veel hoger opgeleiden.

Uit de resultaten van de web-enquête valt op dat er verschillende constructies zijn hoe de beheervrijwilligers hun werkzaamheden inrichten, waarbij een deel onder begeleiding werkt en een deel zelfstandig werkt. Door wie de beheervrijwilligers worden begeleid tijdens de werkzaamheden kan verschillen tussen een beroepskracht of een andere vrijwilliger. Ook zit er verschil tussen beheervrijwilligers met betrekking tot het hebben van een contract met een vereniging, opdrachtgever of niet. Daarbij zijn er beheervrijwilligers die een overeenkomst hebben met meerdere organisaties. De verschillen in werkbegeleiding en contracten laat zien dat de sector bos en natuur complexer is dan dat de Inspectie SZW voorafgaand aan het onderzoek had ingeschat. Ook kwam tijdens het onderzoek naar voren dat het voor de brancheorganisatie en terreinbeheer organisaties complex was om te achterhalen wie verantwoordelijk is voor het in stand houden van het veilig en gezond werken van de verschillende typen beheervrijwilligers. Het is daarmee denkbaar dat het voor de beheervrijwilligers zelf daarom ook niet altijd duidelijk kan zijn wie verantwoordelijk is voor het in stand houden van het veilig en gezond werken, maar ook waar klachten of ongevallen bijvoorbeeld moeten worden gemeld.

4.2 Hoe staan de beheervrijwilligers tegenover de arbeidsrisico's die voorkomen in hun werkzaamheden?

Hoewel er veel handarbeid komt kijken bij het beheer van bos en natuur, ervaren de beheervrijwilligers weinig fysieke klachten. Ze schatten de kans van het krijgen van lichamelijke klachten in als laag, maar ook de ernst van eventuele fysieke belasting en klachten wordt ingeschat als laag. Dit is bijzonder gezien het feit dat een groot deel van de beheervrijwilligers ouder is dan 60 jaar, een groep voor wie fysieke belasting zwaarder kan worden naarmate zij ouder worden. Een verklaring kan zijn dat de werkdruk en het werktempo en daarmee de productiviteit van beheervrijwilligers vermoedelijk lager is dan voor bijvoorbeeld beroepskrachten. Vanuit de terreinbeheerorganisaties wordt verder aangegeven dat zij merken dat beheervrijwilligers weinig fysieke klachten ervaren. Dit zou te verklaren zijn door het feit dat vooral de fitte 60+ vrijwilligerswerk doet. Als het te zwaar wordt, dan stopt men of gaat andere werkzaamheden uitvoeren. Verder vertellen veel beheervrijwilligers aan de terreinbeheerorganisaties dat zij het vrijwilligerswerk zien als onderdeel van een gezonde leefstijl.

Het is bijzonder dat de beheervrijwilligers aangeven niet tot nauwelijks te maken krijgen met biologische agentia, terwijl de kans aanwezig is dat zij bijvoorbeeld te maken krijgen met allergieën of in aanraking kunnen komen met schimmels en insecten (zoals wespen, bijen, muggen, teken of eikenprocessierups), wat ook expliciet zo is benoemd in de web-enquête. Daarnaast zijn onderwerpen zoals Lyme, TBE en andere dier(gerelateerde) ziekten bij Staatsbosbeheer frequent onderwerp van instructie. Het is mogelijk dat de respondenten wel *bekend* zijn met de biologische agentia en de bijkomende risico's, maar niet persoonlijk hiermee *te maken* hebben gehad, mede omdat hier veel aandacht aan wordt besteed door de branchevereniging en terreinbeheerorganisaties.

In de beleving van de beheervrijwilliger krijgen zij niet veel te maken met gevaarlijke situaties of gevaarlijke omgevingsfactoren en ervaren zij niet dat ongevallen ernstig zijn. Ze schatten de kans van het krijgen van een ongeval zelfs in als laag. Een groot deel van de beheervrijwilligers heeft vrijwel nooit een arbeidsongeval meegemaakt.

Dit kan te maken hebben met het feit dat de definitie van een ongeval in de web-enquête vrij abstract is gebleven.¹⁷ Het is echter een goede indicatie dat de beheervrijwilligers niet tot nauwelijks te maken krijgen met ongevallen waarbij een ziekenhuisopname, blijvend letsel of overlijden van een medevrijwilliger voorkomen. De beheervrijwilligers die zelfstandig hun werk inrichten geven vaker aan met arbeidsongevallen te maken hebben gehad. Het verschil met andere beheervrijwilligers is echter klein.

De beheervrijwilligers bereiden zich veelal wel voor op de beheerwerkzaamheden en zijn tijdens de werkzaamheden grotendeels bewust bezig met veilig werken. Echter wordt de introductie of instructie van de beheerwerkzaamheden niet altijd bijgewoond, dit geldt vooral voor beheervrijwilligers die zelf hun werk inrichten. Daarnaast leest de doelgroep in mindere mate de beschikbare kennis- of instructiebladen en doen niet veel aan het vooraf verkennen van de omgeving. De beheervrijwilligers die zelf hun werk inrichten zijn hierbij wel meer op de hoogte van de beschikbaarheid van informatie vergeleken met de beheervrijwilligers die werken onder een beroepskracht of vrijwilliger, het verschil is echter klein. Daarnaast moet worden vermeld dat beheervrijwilligers na jaren van dienst op de zelfde terreinen de omgeving goed kennen en dus niet altijd meer de omgeving zullen verkennen.

De beheervrijwilligers zijn vrijwel niet bekend met beschikbare informatie en e-learning tool van de VBNE over veilig en gezond werken. Het lijkt erop dat de beschikbare informatie de doelgroep niet weet te bereiken, daarnaast geeft de doelgroep aan weinig gebruik te maken, of kennis te hebben, van andere beschikbare informatiebronnen. Dit is opvallend aangezien bijvoorbeeld Staatsbosbeheer één keer in de 6 weken een nieuwsbrief verstuurt aan haar beheervrijwilligers waarin onder andere wordt verwezen naar 'leer je groen'. Het is echter onduidelijk hoeveel mensen de nieuwsbrief lezen of eventueel klikken op links in de nieuwsbrief.

4.3 In hoeverre weten beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van het bestaan van de Arbowet?

Het bestaan van de Arbowet is bij het overgrote deel van de beheervrijwilligers bekend, mensen hebben echter grotendeels niet inhoudelijk kennis genomen van de Arbowet. De Arbocatalogus van de sector bos en natuur is vrijwel niet bekend, terwijl dit document juist het meest bruikbaar en begrijpelijk is voor de doelgroep. De beheervrijwilligers die zelfstandig hun werk inrichten hebben zich nog het meeste ingelezen in de Arbowet- en regelgeving, al is het verschil met andere beheervrijwilligers klein. Iets meer dan de helft weet dat de Arbowet van toepassing is op het beheervrijwilligerswerk in de sector bos en natuur. De meeste beheervrijwilligers weten wel onderdelen van de Arbowet te herkennen. Dit is waarschijnlijk omdat deze onderdelen vaak raakvlakken heeft met 'gezond verstand', wat ook zo wordt genoemd door de respondenten in de vragenlijst. Men wist echter minder goed dat het bijwonen van instructies die worden gegeven door de opdrachtgever of leidinggevende verplicht is. Deze instructies worden dan ook niet altijd bijgewoond. Het lijkt erop dat het werk en alles daar omheen als vrijblijvend wordt ervaren.

Fysieke klachten worden niet altijd gemeld en mentale klachten worden vrijwel niet gemeld bij de opdrachtgever of leidinggevende. Het lijkt erop dat de fysieke en mentale klachten die ontstaan tijdens de werkzaamheden niet als last wordt ervaren. Ongevallen en gevaarlijke situaties zeggen beheervrijwilligers daarentegen wel te melden. Het is voor de Inspectie SZW niet te achterhalen of dit ook werkelijk gebeurt. De Inspectie SZW had van de grote populatie van beheervrijwilligers meer meldingen verwacht.¹⁸ Het is daarnaast bijzonder dat de meldingsbereidheid van fysieke en mentale klachten laag is, maar van ongevallen en gevaarlijke situaties hoog. Het is onduidelijk of de beheervrijwilligers weten wanneer een situatie meldingsplichtig is en bij wie moet worden gemeld.

Het lijkt er op dat mogelijke problemen met gezond en veilig werken door de beheervrijwilligers in de sector bos en natuur enigszins worden gebagatelliseerd. De branchevereniging en de terreinbeheerorganisaties zijn echter actief bezig met veilig en gezond werken en willen hier meer mee doen. De betrokken instanties bieden daarvoor

¹⁷ Er is sprake van een ernstig ongeval als het slachtoffer opgenomen wordt in het ziekenhuis, wanneer er sprake is van blijvend letsel of als het slachtoffer overleden is aan de gevolgen.

¹⁸ Bij de Inspectie SZW zijn 14 meldingen bekend uit de sector bos en natuur die tussen 2014 en 2019 zijn geregistreerd.

veel informatie en ondersteuning aan de beheervrijwilliger, maar deze informatie lijkt niet te worden gevonden en georganiseerde instructiebijeenkomsten lijken niet altijd te worden bijgewoond.

4.4 Wat vinden beheervrijwilligers in de sector bos en natuur van de Arbowet?

De beheervrijwilligers zien het belang in van het naleven van de Arbowet door de beheervrijwilligers maar ook voornamelijk door de opdrachtgever of leidinggevende. Ook vindt een meerderheid de Arbowet passend bij de beheerwerkzaamheden en geeft een overgroot deel aan, bereid te zijn om de Arbowet na te leven. Dit geldt meer voor mensen die werken onder een beroepskracht dan voor beheervrijwilligers die zelfstandig hun werk inrichten. Velen denken hierbij dat ze de Arbowet al naleven zonder dat ze hier bewust mee bezig waren. Waarschijnlijk mede doordat veiligheidsinstructies in acht worden genomen die zijn geënt op de Arbowet. Wel wordt aangegeven dat de wet iets wat complex en onoverzichtelijk kan zijn. De groep ziet zichzelf grotendeels als spontane nalever of geholpen nalever van de Arbowet.

Naar aanleiding van dit onderzoek wordt duidelijk dat veilig en gezond werken ten tijde van dit onderzoek voldoende op orde lijkt te zijn in de sector bos en natuur, maar dat een aantal onderdelen van de Arbowet nadrukkelijker bekendheid mag krijgen bij de doelgroep. Een groot deel van de beheervrijwilliger lijkt ook het belang in te zien van het naleven van de Arbowet. Voor de doelgroep blijft het belangrijk om te weten dat vrijwillig werken niet betekent dat het vrijblijvend is.

5 Bijlage - Resultaten van de web-enquête afgenomen bij beheervrijwilligers van de sector bos en natuur